

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-55>

УДК 621.039:623.4:338.001(477)

Богун Максим Михайлович

доктор філософії з економіки,
доцент кафедри міжнародної економіки та бізнесу,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3151-8737>

Пасенко Владислав Михайлович

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки та бізнесу,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7411-2625>

Богун Денис Максимович

аспірант,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9534-5379>

Maksum Bohun, Vladyslav Pasenko, Denys Bohun
Cherkasy State Technological University

**СМАРТ – СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІЧНІ
ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ В ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ****SMART – SPECIALISATION IN UKRAINE: ECONOMIC
AND LEGAL PROBLEMS IN POST-WAR RECONSTRUCTION**

Анотація. Протягом останніх років питання обґрунтування та впровадження сучасної парадигми регіонального розвитку активно обговорюється у наукових і практично-експертних колах країн ЄС, а віднедавна – й в Україні. У межах забезпечення збалансованого розвитку національної економіки одним із ключових завдань є досягнення її стійкості. Це набуває особливого значення в умовах необхідності раціонального використання природних ресурсів та зниження негативного впливу на довкілля. Саме в цьому контексті концепція «смарт-спеціалізації» постає як стратегічний напрям сталого розвитку як зовнішньоекономічної, так і внутрішньоекономічної діяльності. Підкреслено вагомий потенціал використання смарт-спеціалізації для формування регіональних стратегій та стимулювання інноваційного розвитку регіонів України. Існуюча законодавча база та напрацьовані методичні інструменти створюють можливості для вітчизняних регіонів застосовувати сучасні наукові підходи під час розроблення і реалізації власних стратегій розвитку.

Ключові слова: національна економіка, кластерна політика, міжнародна підтримка, євроінтеграція, нормативно-правове регулювання, смарт-спеціалізація.

Summary. In the last few years, the issue of justifying and implementing a modern regional development paradigm has been actively discussed in scientific and practical-expert circles in EU countries, and more recently in Ukraine. One of the key tasks in ensuring the balanced development of the national economy is to achieve its sustainability. This is particularly important in the context of the need for rational use of natural resources and reduction of negative impact on the environment. It is in this context that the concept of ‘smart specialization’ emerges as a strategic direction for sustainable development of both foreign and domestic economic activity. Evaluating the effectiveness of smart specialization, its impact on Ukraine's economy and socio-economic processes, as well as determining the level of ‘smartisation’ of industries, enterprises and local communities and their ability to adapt to the digitalization of all spheres of public life are important tasks of modern regional innovation management. This is particularly relevant at the stage of forming a new smart production system and transforming production relations. In the regional policy of European Union countries, the smart specialization strategy is an effective tool for accelerating innovative development, structural and technological modernization, and increasing the competitiveness of regions. The focus of the modern European approach to regional development is on analyzing productive forces and resources, identifying value chains, comparing potential costs and benefits, and searching for activities that can deliver real economic benefits for a specific territory. This approach is implemented through the use of the latest digital tools aimed at strengthening the competitive advantages of regions and shaping their individual development trajectories. Smart specialization involves the targeted concentration of public resources on investment in knowledge

and innovation in specific activities. This makes it possible to strengthen or create new comparative advantages for regions in both existing and potentially promising sectors. The significant potential of using smart specialization to shape regional strategies and stimulate innovative development in Ukraine's regions has been emphasized. The existing legislative framework and established methodological tools create opportunities for domestic regions to apply modern scientific approaches when developing and implementing their own development strategies.

Keywords: national economy, cluster policy, international support, European integration, regulatory and legal regulation, smart specialization.

Постановка проблеми. Успішність розвитку будь-якої держави безпосередньо залежить від комплексу ключових чинників, серед яких особливе значення мають рівень розвитку матеріально-технічної бази, виробничої сфери, масштаби та якість людського капіталу, достатність ресурсної бази, конкурентоспроможність наукової діяльності, якість освітніх послуг, природно-кліматичні умови, ефективність управління, рівень і якість життя населення, а також динаміка міграції працездатного освіченого населення. Водночас важливим елементом, що визначає ефективність використання кожної з цих складових, є рівень інноваційності управлінських рішень на всіх етапах розвитку.

Оскільки інновації виступають універсальним індикатором прогресу та основою формування конкурентоспроможності в сучасних умовах, соціально-економічний розвиток країни неможливий без активного включення інноваційної компоненти. Тому, порушуючи питання стимулювання економічного зростання держави, необхідно залучати всі наявні технології, інструменти та ресурси, спрямовані на підвищення ефективності розвитку.

Проте в умовах тривалих кризових явищ, з якими Україна стикається протягом усього періоду незалежності, одночасний розвиток усіх складових цифрової та інноваційної економіки є не лише складним, а й економічно ризикованим. Навіть високорозвинуті країни фокусують свою увагу на обмеженому колі інноваційних напрямів і переходять до розвитку нових сфер лише після досягнення стійких результатів у попередніх. Така стратегія має низку переваг: концентрація ресурсів і зусиль, оптимізація витрат, зменшення ризиків неефективного використання інвестицій.

У цьому контексті розвинуті країни все частіше вдаються до застосування сучасних управлінських підходів, одним із яких є порівняно нова, але результативна концепція смарт-спеціалізації. Її ключовою особливістю є акцент на регіональному рівні, що дає змогу формувати й розвивати спеціалізовані інноваційні ніші відповідно до ресурсних і технологічних можливостей конкретних територій.

В Україні активне впровадження смарт-спеціалізації розпочалося з 2016 року. Однак, попри реалізовані ініціативи, очікуваних системних результатів досі не було досягнуто. Ситуація докорінно змінилася у зв'язку з повномасштаб-

ною війною, що призвела до глибоких руйнувань економіки та інфраструктури. За таких умов пошук ефективних механізмів швидкого відновлення стає пріоритетом державної політики.

Саме тому смарт-спеціалізація набуває нової, стратегічної ваги, оскільки може забезпечити не лише оперативне відновлення житла, критичної та виробничої інфраструктури, а й формування фундаменту для довгострокового інноваційного розвитку країни у післявоєнний період.

Усе наведене вище визначає високу актуальність проведення відповідного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У наукових дослідженнях останніх років концепція смарт-спеціалізації поступово трансформувалася з інструмента регіональної інноваційної політики країн Європейського Союзу в універсальну методологію стратегічного розвитку територій, яка широко застосовується як у розвинених, так і у трансформаційних економіках. Зростання інтересу до смарт-спеціалізації пояснюється її здатністю забезпечувати ефективну концентрацію ресурсів, формувати конкурентні переваги та підсилювати інноваційний потенціал регіонів за рахунок визначення вузьких напрямів інноваційного зростання.

Відповідно, проведений аналіз наукових джерел свідчить про поступове формування комплексного бачення смарт-спеціалізації як інструменту регіонального розвитку. Вітчизняні дослідники зосереджують увагу на адаптації європейської методології до українських умов: зокрема, М. Слинко підкреслює значення смарт-спеціалізації для посилення інноваційної спроможності регіонів та розвитку кластерних структур [1], І. Динник обґрунтовує необхідність поєднання статистичних методів із механізмом підприємницького відкриття [2], а М. Барановський та І. Чикаренко акцентують на інституційних передумовах і ролі регіональних агентств розвитку [3; 4]. Питання інтеграції смарт-спеціалізації в систему публічного управління та багаторівневої координації висвітлюються у працях Т. Маматової, А. Олешка й З. Шацької [5–7]. Економічні ефекти впровадження стратегії в українських регіонах аналізують О. Ровнягін, В. Белявцева та Д. Хрипунова [8–10], тоді як роль людського капіталу та освітньо-наукового середовища розкривають С. Кудин і М. Федик [11; 12]. Практичні аспекти реалізації підприємницького відкриття та функціонування

«тріади знань» (влада – бізнес – наука) досліджують О. Носирев і О. Яцюк [13; 14], а інструменти моніторингу та оцінювання стратегій у нестабільному середовищі – С. Грошев та І. Залуцький [15; 16].

У європейському науковому дискурсі акцент зміщується на інституційну якість та довгострокові соціально-економічні наслідки реалізації стратегій. Так, Marco Di Cataldo та Vassilis Monastiriotis доводять залежність ефективності смарт-спеціалізації від початкової інституційної спроможності регіонів [17], а Andrés Rodríguez-Pose підкреслює вирішальну роль якості інститутів і соціального капіталу та застерігає від ризиків «пасток нерозвитку» [18]. Практичні механізми організації інноваційних платформ і координації стейкхолдерів аналізують Karen Schlüter та Maria Helena Nazaré [19; 20], тоді як L. Durocher, S. Sandu та J. Kubiak оцінюють результати імплементації стратегій у країнах Центральної та Східної Європи, акцентуючи на проблемах інституційної слабкості [21–23]. Регіональні кейси Румунії, Польщі, Німеччини та Італії у працях R. Abaseasa, R. Bergander і F. D'Angela демонструють, що наявність розвинених науково-інноваційних мереж є ключовою передумовою успішної адаптації смарт-спеціалізації [24–26].

Проте аналіз робіт засвідчує, що в контексті України недостатньо дослідженим залишається питання застосування смарт-спеціалізації для післявоєнного відновлення регіонів, зокрема формування нових структур зайнятості, відбудови промисловості, створення інноваційних кластерів та модернізації економіки в умовах обмежених ресурсів, а також відсутня нормативна база регулювання даного процесу. Це формує чітку наукову прогалину та обґрунтовує актуальність подальших досліджень.

Метою статті є теоретичне обґрунтування, розроблення практичних пропозицій, спрямованих на активізацію смарт-спеціалізації економіки України на основі визначення секторальних домінант економіки ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція смарт-спеціалізації, повна назва якої – «Стратегія досліджень та інновацій для розумної спеціалізації (RIS3)», є порівняно новим напрямом у теорії та практиці регіональних досліджень. Вона була вперше запропонована у 2008 році групою експертів Директорату Європейської комісії з технологій та інновацій, які представили її основні положення у звіті «Знання для зростання: перспективи науки, технологій та інновацій».

Смарт-спеціалізація є загальнодержавною політикою, спрямованою на вдосконалення взаємодії між урядом, бізнесом, науково-технічними установами, закладами освіти та громадськістю. Її впровадження створює сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності, забезпе-

чує ефективну співпрацю між освітнім, науковим секторами та бізнес-структурами, а також сприяє комерціалізації наукових результатів і технологічних розробок.

У центрі цієї політики має перебувати процес кластеризації, який виступає ключовим інструментом реалізації смарт-спеціалізації та формування конкурентоспроможних інноваційних екосистем.

Використання смарт-спеціалізації як інноваційного підходу є одним із ключових елементів співпраці України з Європейським Союзом. Її запровадження набуває особливої актуальності, оскільки модель смарт-спеціалізації дає змогу ефективно розкривати та реалізовувати регіональний потенціал – спершу у прикордонних областях, а в післявоєнний період і в усіх регіонах країни. Це стосується передусім підтримки структурних і технологічних трансформацій та здійснення промислової модернізації на інноваційних засадах.

Основними принципами підходу смарт-спеціалізації є:

- Селективність, що ґрунтується на позиції Єврокомісії: регіон може досягти конкурентних переваг лише в обмеженій кількості напрямів діяльності, на яких варто зосереджувати ресурси [11]. Важливо, що підтримка спрямовується не на окремі галузі, а на технології, які об'єднують кілька різних сфер діяльності.

- Крос-секторальність та інклюзивність, які передбачають широке залучення підприємств, органів влади, наукових установ, освітніх закладів та громадськості. Значна роль належить приватному сектору, адже саме бізнес найкраще розуміє потреби громади, можливості ринку, рівень конкуренції та необхідні кроки для розвитку індустрій. Інклюзивність означає рівний доступ усіх учасників до подання своїх проєктів, серед яких підтримку отримують найперспективніші.

- Інноваційна спрямованість – мета полягає у зміцненні зв'язків між науково-інноваційними ресурсами регіону та секторами, що формують основу його економіки. Особлива увага приділяється розвитку десяти нових індустрій (emerging industries), які об'єднують кілька видів діяльності [12]. Альтернативою може бути впровадження нових технологій у низькотехнологічні галузі, що дозволяє надати їм інноваційного поштовху.

Смарт-спеціалізація забезпечує різні можливості для основних учасників процесу:

- інвестори отримують інвестиційну карту перспективних проєктів;

- науковці – орієнтири для прикладних досліджень і навчальних програм, яких потребує ринок;

- бізнес – інноваційні рішення, кваліфіковані кадри, можливості кооперації та розширення ланцюгів створення цінності;

- влада – інклюзивність, легітимність і підтримку прийняття рішень громадою.

На практичному рівні концепція вперше була реалізована в межах нової політики розвитку регіонів ЄС «Європа-2020» у 2013 році [3].

Смарт-спеціалізація базується на аргументованому визначенні суб'єктами регіонального розвитку конкретних стратегічних цілей та завдань, спрямованих на посилення окремих видів економічної діяльності. Це здійснюється з урахуванням інноваційного потенціалу та конкурентних переваг регіону і має на меті підвищення ефективності його секторів.

Варто наголосити, що досвід європейських країн у формуванні регіональних стратегій смарт-спеціалізації, участь у Європейській платформі підтримки розробки таких стратегій, а також доступ до фінансування їх реалізації можуть суттєво сприяти впровадженню цього підходу в процесі післявоєнного відновлення українських регіонів.

У Європейському Союзі на національному та регіональному рівнях уже створено понад 180 стратегій смарт-спеціалізації. На Платформі смарт-спеціалізації зареєстровано 222 регіони, створено близько 350 тис. робочих місць та залучено понад 67 млрд євро фінансування [13].

Процес RIS3 включає шість ключових етапів:

- аналіз регіонального контексту та інноваційного потенціалу;
- формування надійної та комплексної системи управління;
- розроблення спільного бачення майбутнього розвитку регіону;
- визначення обмеженого переліку пріоритетів для регіонального зростання;
- узгодження оптимального набору політик;
- інтеграція ефективних механізмів моніторингу та оцінки.

Для України робота в межах Європейської платформи смарт-спеціалізації є надзвичайно важливим завданням, оскільки впровадження принципів смарт-спеціалізації відкриває можливості для активізації інноваційного потенціалу кожного регіону.

Правовою основою для формування та реалізації стратегій смарт-спеціалізації є Регламент (ЄС) №1301/2013 Європейського парламенту і Ради від 17 грудня 2013 року. Згідно з ним, стратегія смарт-спеціалізації – це національна або регіональна інноваційна стратегія, що визначає пріоритети задля формування конкурентних переваг. Це досягається шляхом поєднання власних сильних сторін у сфері науки й інновацій із потребами бізнесу, щоб відкривати нові можливості та розвивати ринок, водночас уникнувши дублювання та розпорошення зусиль.

Стратегію смарт-спеціалізації можна інтегрувати у систему національної або регіональної політики у сфері досліджень та інновацій [13]

У ключових документах Європейської комісії підкреслюється важливість поетапного, покро-

кового визначення розумної спеціалізації як основи для розроблення відповідної регіональної стратегії.

Потенціал та компетенції регіону слід вивчати одночасно з аналізом технологій, які можуть бути актуальними для його розвитку. Важливо також визначити співвідношення між наявними ресурсами та ринковими можливостями, що виникають з урахуванням інтересів усіх учасників ринку. Крім того, потрібно оцінити стан міжрегіональних і міжнародних зв'язків та дослідити потенційних партнерів в інших регіонах, щоб запобігти зайвому дублюванню напрямів спеціалізації. Цей етап створює інформаційну основу для наступних кроків формування смарт-спеціалізації та розроблення відповідної регіональної стратегії.

Під час визначення регіональних пріоритетів слід звертати увагу на низку важливих чинників. Ключовим елементом європейської концепції смарт-спеціалізації є орієнтація на «підприємницьке відкриття» або «самопізнання». Йдеться про процес, у якому місцеві підприємці доходять висновку, що певні продукти чи види діяльності (незалежно від того, чи здійснюються вони в інших регіонах) можуть бути реалізовані саме в їхньому регіоні – із певними змінами та часто за нижчою собівартістю.

Для забезпечення розвитку кожного регіону, незалежно від його виробничих можливостей, важливо зосередити зусилля на програмах підтримки малого бізнесу, зокрема на впровадженні процесу підприємницького відкриття (EDP – Entrepreneurial Discovery Process). Саме EDP є одним із ключових інструментів впровадження смарт-спеціалізації в будь-якому регіоні.

Саме підприємці здатні виявляти нові перспективні напрями, поєднуючи наявні науково-технічні знання з промисловими ресурсами та враховуючи місцеві умови й традиції, що відкриває шлях до появи нових економічних можливостей. Завдяки цьому процесу «самопізнання» регіони уникають механічного копіювання стратегій інших територій – явища, яке було поширеним у багатьох регіональних інноваційних стратегіях Європи протягом останніх років.

Щоб реалізувати це на практиці, необхідно активно залучати до визначення кінцевих пріоритетів смарт-спеціалізації представників бізнесу, наукової спільноти та громадських організацій. Лише завдяки співпраці влади, підприємців та науковців концепція смарт-спеціалізації може стати дієвим механізмом економічної трансформації – у напрямі цифровізації та поєднання регіонального розвитку [14].

Дослідження діяльності кластерів, їхнє картування та проведення тестування можуть слугувати інструментами для визначення регіональних пріоритетів і формування моделей смарт-спеціалізації.

Вони також дають змогу порівняти рівень економічного й інноваційного розвитку регіону, галузі чи сектору та оцінити їхні конкурентні переваги відносно інших регіонів, галузей або секторів як всередині країни, так і в ЄС.

Розвиток смарт-спеціалізації в українських регіонах ускладнився у кризовий період 2020–2023 років, коли області спочатку зіткнулися з наслідками карантинних обмежень, пов'язаних із пандемією COVID-19, а згодом – із повномасштабним вторгненням російської федерації. Найсильніше ці події вплинули на ті регіони, що першими долучилися до пілотних ініціатив зі смарт-спеціалізації: Харківську, Одеську та Запорізьку області. Разом з ними Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Херсонська, Київська, Чернігівська та Сумська області потребуватимуть ретельної інвентаризації уцілілого бізнесу та формування нових інноваційних напрямів регіонального розвитку.

Для забезпечення дієвої смарт-спеціалізації регіонів необхідно виконати низку ключових умов. Передусім це розроблення реалістичних стратегій розвитку громад і регіонів, які мають ґрунтуватися на ретельній інвентаризації ресурсів, можливостей та існуючих переваг територій. Не менш важливим є залучення достатніх фінансових ресурсів, особливо для областей, що постраждали від бойових дій і мають значні потреби у відновленні.

Крім того, слід забезпечити притік кваліфікованої робочої сили та створити сприятливі умови для результативної трудової діяльності. Важливим чинником успіху є також активна участь усіх суб'єктів регіонального розвитку у процесах відновлення та формування продуктивної міжсекторної взаємодії.

В Україні Державна стратегія регіонального розвитку (ДСРР) на 2021–2027 роки була ухвалена у 2020 році. Міністерство інфраструктури підготувало проєкт оновлених положень цієї стратегії [15]. Хоча документ ще не затверджено, міністерство вже працює над формуванням плану заходів для його реалізації.

Наразі складно оцінити ефективність стратегічного планування, оскільки ситуація в країні через війну постійно змінюється. Ймовірно, доцільніше було б зосередити стратегічне планування на регіонах із відносно стабільною ситуацією – насамперед у центральних та тилкових областях, тоді як для територій, що перебувають у зоні ризиків, розробляти більш оперативні та гнучкі плани.

Важливо також підкреслити, що значення має не кількість створених стратегій, а їхня якість та ступінь відповідності методології смарт-спеціалізації. Наразі якісну оцінку таких документів надати складно. Позитивним моментом є широке залучення міжнародних та громадських

організацій до процесу стратегічного планування. За інформацією міністерства, близько 850 організацій підтримують громади у формуванні власних стратегій розвитку.

Серед них – Програма «U-LEAD з Європою», яка співпрацює з 237 громадами; україно-швейцарський проєкт «DESPRO», що реалізує кілька напрямів та охоплює понад сотню громад; а також проєкт «Польський досвід для розробки Стратегічного плану розвитку громад», який здійснюється за фінансової підтримки Польсько-Американського Фонду Свободи в рамках програми RITA. До процесу долучено й низку інших важливих партнерів [16].

Фінансове забезпечення. Через масштабні руйнування потреба у фінансових ресурсах для відбудови найбільш постраждалих регіонів є надзвичайно високою. В окремих областях вона у кілька разів перевищує валовий регіональний продукт (ВРП) 2021 року: зокрема, у Донецькій області – у сім разів, у Харківській – у п'ять разів. Оскільки бойові дії та руйнування продовжуються, обсяги необхідного фінансування й надалі зростатимуть.

У таких умовах особливо важливим стає залучення фінансових ресурсів із різних джерел. Цей процес має базуватися на спільних зусиллях держави, міжнародних партнерів, бізнесу та громадянського суспільства. Лише завдяки колективному підходу Україна зможе забезпечити сталий шлях відбудови й подальшого розвитку.

На сьогодні ключовими джерелами фінансування виступають міжнародні гранти та кредити, цільова допомога на вирішення конкретних проблем, а також інвестиції українського бізнесу.

Кадрове забезпечення. Для відбудови та подальшого розвитку регіональних економік необхідний значний людський ресурс. Втім, усі регіони України зазнали суттєвих втрат робочої сили внаслідок війни – щоправда, масштаби цих втрат відрізняються. За даними Конфедерації роботодавців України, через виїзд населення за кордон та мобілізацію країна втратила до 30% трудового потенціалу. Світовий банк також фіксує значне скорочення людського капіталу та погіршення умов життя, що негативно впливає на демографічну відтворюваність.

Найбільшого скорочення населення зазнали прифронтові території. За оцінками Міжнародної організації з міграції, станом на січень 2023 року регіони Сходу (Луганська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська, Харківська області) втратили через внутрішню міграцію близько 1,8 млн осіб. Регіони Півдня (Херсонська, Миколаївська, Одеська області) – ще близько 240 тис. осіб. Натомість Центр і Захід країни отримали найбільший приріст – приблизно 700–800 тис. внутрішньо переміщених осіб.

Проте навіть у регіонах із позитивним міграційним балансом існує дисбаланс на ринку праці, оскільки релокація бізнесу супроводжувалася зростанням попиту на робочу силу. Нині Державний центр зайнятості та аналітичні установи відзначають критичний дефіцит кадрів у більшості секторів – як робітничих спеціальностей, так і висококваліфікованих професій.

У таких умовах особливої актуальності набуває пошук ефективних механізмів збереження, розвитку та відтворення кадрового потенціалу регіонів, необхідного для модернізації економіки як під час воєнного стану, так і після завершення війни. Вирішення цього завдання постає перед усіма регіонами України без винятку.

Висновки. Війна суттєво ускладнює діяльність економічних кластерів: пошкодження інфраструктури, скорочення трудових ресурсів та погіршення інвестиційного клімату створюють серйозні бар'єри для їх розвитку. Водночас ці виклики породжують і нові можливості – стимулюють впровадження інновацій, сприяють відмові від застарілих практик та розширюють доступ до міжнародної допомоги.

Сучасні регіональні та національні економіки дедалі тісніше пов'язані з концепцією смарт-спеціалізації. Під цим поняттям розуміють вибір

на регіональному рівні таких напрямів діяльності, у яких об'єднані інвестиції здатні забезпечити найбільший, оптимальний внесок у економічний розвиток. Це досягається завдяки комплексній підтримці досліджень, розробок, наукової й інноваційної діяльності в межах визначених і затверджених пріоритетних сфер.

Упровадження смарт-спеціалізації в Україні потребує широкого суспільного обговорення регіональних пріоритетів за участю всіх зацікавлених сторін: представників інноваційного та підприємницького сектору, передусім експортно орієнтованого бізнесу, науковців, агенцій регіонального розвитку, а також державних і місцевих органів влади. Лише комплексний підхід здатен забезпечити високу результативність реалізації цієї концепції.

Подальші дослідження у сфері смарт-спеціалізації мають бути спрямовані на розширення партнерства й поглиблення взаємодії. Це особливо важливо з огляду на зростання ролі смарт-спеціалізації як інструменту активізації міжрегіонального та транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Такий підхід дозволить взаємно посилювати регіональні, національні та міжнародні стратегії смарт-спеціалізації.

Список використаних джерел:

1. Слинко М. Ю. Інноваційна політика регіонів України: теорія, методологія, практичні аспекти: монографія, Харків: ВД «ІНЖЕК», 2020, 284 с.
2. Динник І. О. Смарт-спеціалізація як інструмент регіонального розвитку: методичні підходи та практичні аспекти. *Регіональна економіка*. 2021. № 3. С. 45–56.
3. Барановський М. О. Регіональні стратегії смарт-спеціалізації: інституційні аспекти розробки та реалізації. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 12–18.
4. Чикаренко І. Ю. Смарт-спеціалізація: теоретичні основи та практичні механізми реалізації. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 8. С. 73–79.
5. Маматова Т. В. Смарт-спеціалізація регіонів в умовах модернізації управління. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4. С. 54–60.
6. Олешко А. А. Розвиток регіональних інноваційних екосистем у контексті смарт-спеціалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 6. С. 39–45.
7. Шацька З. Я. Смарт-спеціалізація як інструмент стратегічного розвитку регіону. *Регіональні студії*. 2021. № 4. С. 21–29.
8. Ровнягін О. І. Оцінювання ефективності регіональної смарт-спеціалізації: методичні підходи. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 58–70.
9. Белявцева В. В. Смарт-спеціалізація в промислових регіонах України: виклики та можливості. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 119–125.
10. Хрипунова Д. В. Смарт-спеціалізація аграрних регіонів: напрями та перспективи. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 9. С. 89–95.
11. Кудин С. В. Роль університетів у формуванні регіональних інноваційних екосистем. *Вища школа*. 2021. № 3. С. 32–41.
12. Федик М. Ю. Людський капітал як основа інноваційного розвитку регіону. *Економічний часопис XXI*. 2020. № 7–8. С. 34–38.
13. Носирев О. В. Підприємницьке відкриття як елемент смарт-спеціалізації: український досвід. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 65–71.
14. Яцюк О. П. Інноваційні хаби та регіональні платформи розвитку. *Менеджмент та підприємництво в Україні*. 2022. № 2. С. 47–54.
15. Грошев С. В. Моніторинг реалізації стратегії смарт-спеціалізації: аналітичні підходи. *Регіональна економіка*. 2021. № 4. С. 98–107.
16. Залуцький І. С. Методологія оцінювання результативності S3 в умовах нестабільності. *Бізнес-Інформ*. 2022. № 1. С. 82–90.

17. Di Cataldo M., Monastiriotes V. Regional Smart Specialisation in Europe: Effects, Challenges and Policy Implications. *Regional Studies*. 2020. Vol. 54(9). P. 1323–1337.
18. Rodríguez-Pose A. Institutions and the Fortunes of Territories. *Regional Science Policy & Practice*. 2020. Vol. 12(3). P. 371–386.
19. Schlüter K. Smart Specialisation Implementation in Western Europe. *European Planning Studies*. 2021. Vol. 29(5). P. 901–918.
20. Nazaré M. H. Innovation Platforms and Regional Governance in S3 Strategies. *Journal of Regional Research*. 2020. № 47. P. 25–40.
21. Durocher L. Challenges of Smart Specialisation in Central Europe. *Journal of Innovation Economics*. 2021. № 35. P. 119–140.
22. Sandu S. Smart Specialisation in Eastern European Regions: Barriers and Opportunities. Technological Forecasting and Social Change. 2022. Vol. 178. Article 121576.
23. Kubiak J. Entrepreneurial Discovery Process in CEE Countries. *Regional Studies*. 2021. Vol. 55(4). P. 654–668.
24. Abaseaca R. Smart Specialisation in Romania: Regional Perspectives. *European Planning Studies*. 2020. Vol. 28(6). P. 1289–1306.
25. Bergander R. Smart Specialisation and Innovation Networks in Germany. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. 2021. Vol. 34(4). P. 567–583.
26. D'Angela F. Industrial Transformation through S3 in Italian Regions. *Regional Studies*. 2022. Vol. 56(2). P. 251–266.

References:

1. Slynko M. Yu. (2020) Innovatsiina polityka rehioniv Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktychni aspekty [Innovative policy of Ukraine's regions: theory, methodology, practical aspects]: *monohrafiia – monograph*, Kharkiv: VD “INZhEK”, 284 s. (in Ukrainian)
2. Dynnyk I. O. (2021) Smart-spetsializatsiia yak instrument rehionalnoho rozvytku: metodychni pidkhody ta praktychni aspekty [Smart specialisation as a tool for regional development: methodological approaches and practical aspects.]. *Rehionalna ekonomika-Regional Economy*. no. 3, p. 45–56. (in Ukrainian)
3. Baranovskiy M. O. (2020) Rehionalni stratehii smart-spetsializatsii: instyutsiini aspekty rozrobky ta realizatsii [Regional strategies for smart specialisation: institutional aspects of development and implementation]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*. no. 12, p. 12–18. (in Ukrainian)
4. Chykarenko I. Yu. (2021) Smart-spetsializatsiia: teoretychni osnovy ta praktychni mekhanizmy realizatsii [Smart specialisation: theoretical foundations and practical implementation mechanisms]. *Biznes-Inform – Business Inform*. no. 8, p. 73–79. (in Ukrainian)
5. Mamatova T. V. (2020) Smart-spetsializatsiia rehioniv v umovakh modernizatsii upravlinnia [Smart specialisation of regions in the context of management modernisation]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public Management and Customs Administration*. no. 4. p. 54–60. (in Ukrainian)
6. Oleshko A. A. (2022) Rozvytok rehionalnykh innovatsiinykh ekosystem u konteksti smart-spetsializatsii [Development of regional innovation ecosystems in the context of smart specialisation]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*. no. 6, p. 39–45. (in Ukrainian)
7. Shatska Z. Ya. (2021) Smart-spetsializatsiia yak instrument stratehichnoho rozvytku rehionu [Smart specialisation as a tool for strategic regional development]. *Rehionalni studii- Regional Studies*. no. 4. p. 21–29. (in Ukrainian)
8. Rovniachin O. I. (2022) Otsiniuvannia efektyvnosti rehionalnoi smart-spetsializatsii: metodychni pidkhody [Evaluating the effectiveness of regional smart specialisation: methodological approaches]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. no. 2. p. 58–70. (in Ukrainian)
9. Beliavtseva V. V. (2021) Smart-spetsializatsiia v promyslovykh rehionakh Ukrainy: vyklyky ta mozhlyvosti [Smart specialisation in industrial regions of Ukraine: challenges and opportunities]. *Problemy ekonomiky – Problems of the Economy*. no. 1. p. 119–125. (in Ukrainian)
10. Khrypunova D. V. (2020) Smart-spetsializatsiia ahrarykh rehioniv: napriamy ta perspektyvy [Smart specialisation of agricultural regions: directions and prospects]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*. no. 9. p. 89–95. (in Ukrainian)
11. Kudyn S. V. (2021) Rol universytetiv u formuvanni rehionalnykh innovatsiinykh ekosystem [The role of universities in the formation of regional innovation ecosystems]. *Vyshcha shkola – Higher School*. no. 3. p. 32–41. (in Ukrainian)
12. Fedyk M. Yu. (2020) Liudskiy kapital yak osnova innovatsiinoho rozvytku rehionu [Human capital as the basis for innovative development of the region]. *Ekonomichniy chasopys XXI – Economic Journal XXI*. no. 7–8. p. 34–38. (in Ukrainian)
13. Nosyriev O. V. (2021) Pidpriemnytske vidkryttia yak element smart-spetsializatsii: ukrainskyi dosvid [Entrepreneurial discovery as an element of smart specialisation: Ukrainian experience]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*. no. 9. p. 65–71. (in Ukrainian)
14. Iatsiuk O. P. (2022) Innovatsiini khaby ta rehionalni platformy rozvytku [Innovative hubs and regional development platforms]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini – Management and Entrepreneurship in Ukraine*. no. 2. p. 47–54. (in Ukrainian)
15. Hroshev S. V. (2021) Monitorynh realizatsii stratehii smart-spetsializatsii: analitychni pidkhody [Monitoring the implementation of the smart specialisation strategy: analytical approaches]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*. no. 4. p. 98–107. (in Ukrainian)

16. Zalutskyi I. S. (2022) Metodolohiia otsiniuvannia rezultatyvnosti S3 v umovakh nestabilnosti [Methodology for evaluating the effectiveness of S3 in conditions of instability]. *Biznes-Inform – Business Inform*. no. 1. p. 82–90. (in Ukrainian)
17. Di Cataldo M., Monastiriotis V. (2020) Regional Smart Specialisation in Europe: Effects, Challenges and Policy Implications. *Regional Studies*. Vol. 54(9). P. 1323–1337.
18. Rodríguez-Pose A. (2020) Institutions and the Fortunes of Territories. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 12(3). P. 371–386.
19. Schlüter K. (2021) Smart Specialisation Implementation in Western Europe. *European Planning Studies*. Vol. 29(5). P. 901–918.
20. Nazaré M. H. (2020) Innovation Platforms and Regional Governance in S3 Strategies. *Journal of Regional Research*. no. 47. P. 25–40.
21. Durocher L. (2021) Challenges of Smart Specialisation in Central Europe. *Journal of Innovation Economics*. no. 35. P. 119–140.
22. Sandu S. (2022) Smart Specialisation in Eastern European Regions: Barriers and Opportunities. *Technological Forecasting and Social Change*. Vol. 178. Article 121576.
23. Kubiak J. (2021) Entrepreneurial Discovery Process in CEE Countries. *Regional Studies*. Vol. 55(4). P. 654–668.
24. Abaseaca R. (2020) Smart Specialisation in Romania: Regional Perspectives. *European Planning Studies*. Vol. 28(6). P. 1289–1306.
25. Bergander R. (2021) Smart Specialisation and Innovation Networks in Germany. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. Vol. 34(4). P. 567–583.
26. D'Angela F. (2022) Industrial Transformation through S3 in Italian Regions. *Regional Studies*. Vol. 56(2). P. 251–266.

Дата надходження статті: 16.02.2026

Дата прийняття статті: 02.03.2026

Дата публікації статті: 17.03.2026